

به نام خدا

پزشکی قانونی (تلفیق علم و عدالت)

مؤلف:

سیدفرهاد لاری

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۴)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

سرشناسه : لاری، سیدفرهاد ، ۱۳۶۰
عنوان و نام پدیدآور: پزشکی قانونی (تلفیق علم و عدالت) / مولف: سیدفرهاد لاری
مشخصات نشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری : ۴۸۶ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۱۷-۸۲۲-۳
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : پزشکی قانونی - تلفیق علم و عدالت
رده بندی کنگره : TP ۹۸۳
رده بندی دیویی : ۶۶۸/۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۹۹۷۶۵۸۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

نام کتاب : پزشکی قانونی (تلفیق علم و عدالت)
مولف : سیدفرهاد لاری
ناشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد : پروانه مهاجر
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۴
چاپ : زیر جلد
قیمت : ۶۳۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :
<https://:chaponashr.ir/ketabresan>
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۱۷-۸۲۲-۳
تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

تقدیم به کسانی که زبان دفاع ندارند

فهرست

پیشگفتار.....	۱۱
مقدمه.....	۱۷
فصل اول: مبانی و تاریخچه پزشکی قانونی.....	۲۳
مفهوم و تعریف پزشکی قانونی:.....	۲۹
سیر تاریخی شکل‌گیری پزشکی قانونی در جهان:.....	۳۷
پیدایش و تحول پزشکی قانونی در ایران:.....	۴۱
جایگاه پزشکی قانونی در نظام عدالت کیفری:.....	۴۵
ارتباط پزشکی قانونی با سایر علوم پزشکی:.....	۵۲
نقش پزشک قانونی در فرآیند کشف جرم:.....	۵۷
وظایف و مسئولیت‌های حرفه‌ای پزشک قانونی:.....	۶۶
اصول اخلاقی در پزشکی قانونی:.....	۷۴
جایگاه پزشکی قانونی در قوانین بین‌المللی:.....	۷۸
چالش‌های نوین در پزشکی قانونی معاصر:.....	۸۱
فصل دوم: کالبدشکافی و مرگ‌شناسی.....	۸۵
انواع مرگ و طبقه‌بندی آن:.....	۹۳
نشانه‌های مرگ طبیعی و غیرطبیعی:.....	۱۰۱
اصول و مراحل کالبدشکافی:.....	۱۰۴
نگاه کلی به اصول کالبدشکافی.....	۱۰۸
مراحل کالبدشکافی در نگاه کلی.....	۱۱۱
اهمیت کالبدشکافی در پزشکی قانونی و جامعه.....	۱۱۴

علائم مرگ مغزی و تمایز آن از مرگ قلبی:	۱۱۸
علائم و معیارهای مرگ مغزی	۱۲۱
علائم مرگ قلبی	۱۲۴
تفاوت‌های اصلی مرگ مغزی و مرگ قلبی	۱۲۵
اهمیت این تمایز در پزشکی قانونی	۱۲۶
بررسی اجساد سوخته، متلاشی یا پوسیده:	۱۳۶
کالبدشکافی در کودکان و افراد مسن:	۱۴۱
کالبدشکافی جنین، نوزاد و کودک خردسال: مراحل و اهمیت در پزشکی قانونی	۱۴۴
کالبدشکافی بزرگسالان: مراحل و اهمیت در پزشکی قانونی	۱۴۸
ملاحظات شرعی و قانونی در کالبدشکافی:	۱۵۲
نقش کالبدشکافی در کشف علت مرگ:	۱۵۵
مستندسازی و گزارش‌نویسی کالبدشکافی:	۱۵۸
فصل سوم: آسیب‌شناسی و جراحات	۱۶۱
طبقه‌بندی انواع زخم‌ها و آسیب‌ها:	۱۶۴
طبقه‌بندی زخم‌ها و جراحات در پزشکی قانونی و مراحل بررسی آن توسط پزشک	۱۶۷
تفاوت میان جراحات‌های دفاعی و تهاجمی:	۱۷۱
آسیب‌های ناشی از اجسام تیز و برنده:	۱۷۴
مراحل بررسی آسیب‌های ناشی از اجسام تیز و برنده در پزشکی قانونی	۱۷۷
صدمات ناشی از اجسام سخت و کند:	۱۸۱
آسیب‌های ناشی از سوختگی، برق‌گرفتگی و مواد شیمیایی:	۱۸۳
مراحل تشخیص آسیب‌های ناشی از سوختگی، برق‌گرفتگی و مواد شیمیایی در پزشکی قانونی	
	۱۸۶
اهمیت پزشکی قانونی در بررسی آسیب‌ها	۱۸۹

۱۹۰	ضرب و جرح در نزاع‌های فردی و گروهی:
۱۹۳	ارزیابی شدت صدمات بدنی و درصد نقص عضو:
۱۹۵	سلسله مراتب ارزیابی شدت صدمات بدنی و درصد نقص عضو در پزشکی قانونی
۱۹۸	اهمیت سلسله مراتب ارزیابی
۱۹۹	مستندسازی و عکسبرداری قانونی از جراحات:
۲۰۱	تشخیص جراحات ساختگی یا خودایجاد:
۲۰۴	نقش آسیب‌شناسی در تعیین نوع جرم:
۲۱۴	اصول شناسایی و تشخیص مسمومیت‌ها:
۲۱۷	سلسله مراتب تشخیص و اصول شناسایی مسمومیت‌ها در پزشکی قانونی
۲۲۰	اهمیت سلسله مراتب تشخیص مسمومیت
۲۲۶	مسمومیت با گازها و مواد شیمیایی:
۲۳۳	روش‌های آزمایشگاهی در سم‌شناسی قانونی:
۲۴۰	نحوه نمونه‌برداری از اندام‌ها و مایعات بدن:
۲۴۳	نحوه نمونه‌برداری از اندام‌ها و مایعات بدن در پزشکی قانونی
۲۴۶	اهمیت نمونه‌برداری دقیق در پزشکی قانونی
۲۴۷	تحلیل نتایج آزمایشگاهی و تفسیر قانونی آن:
۲۵۰	تشخیص مرگ ناشی از مسمومیت:
۲۵۳	مراحل تشخیص مرگ‌های ناشی از مسمومیت در پزشکی قانونی
۲۵۶	اهمیت رعایت مراحل
۲۵۷	فصل پنجم: تعیین هویت و ژنتیک قانونی
۲۵۹	اصول کلی شناسایی هویت انسان:
۲۶۱	کاربرد دندان‌پزشکی قانونی در تشخیص هویت:

۲۶۳	بررسی اثر انگشت، شبکیه و الگوهای بیومتریک:
۲۶۵	نقش DNA در شناسایی هویت و اثبات نسب:
۲۷۱	آزمایش‌های ژنتیکی در موارد تجاوز یا قتل:
۲۷۴	روش‌های مدرن تشخیص چهره از بقایای اسکلت:
۲۸۷	مقایسه DNA انسانی در پرونده‌های خانوادگی:
۲۹۱	چالش‌های اخلاقی و حقوقی در آزمایش ژنتیک:
۲۹۴	بانک‌های اطلاعات ژنتیکی و نقش آنها در عدالت کیفری:
۲۹۷	استانداردهای جهانی در ژنتیک قانونی:
۳۰۳	فصل ششم: پزشکی قانونی در خشونت و تجاوز
۳۰۷	تعریف و طبقه‌بندی خشونت‌های جسمی و جنسی:
۳۱۰	بررسی و معاینه قربانیان تجاوز:
۳۱۴	شواهد فیزیکی و بیولوژیکی تجاوز:
۳۱۷	اصول مصاحبه با قربانیان خشونت:
۳۱۹	نقش پزشک قانونی در حفظ کرامت بزه‌دیدگان:
۳۲۰	مستندسازی آسیب‌های روانی و عاطفی:
۳۲۴	تحلیل علل اجتماعی و روانی خشونت:
۳۲۶	گزارش‌های قانونی در پرونده‌های تجاوز:
۳۳۰	مراحل تشخیص و بررسی گزارش‌های قانونی در پرونده‌های تجاوز جنسی
۳۳۵	فصل هفتم: روان پزشکی قانونی
۳۳۸	مفهوم و قلمرو روان پزشکی قانونی:
۳۴۰	ارزیابی سلامت روانی متهمان و مجرمان:
۳۴۵	تشخیص جنون کیفری و مسئولیت کیفری:
۳۴۷	اختلالات شخصیتی و نقش آنها در جرم:

۳۴۹	خودکشی و بررسی علل روانی آن:
۳۵۹	روان پزشکی قانونی در کودکان و نوجوانان:
۳۶۱	تعامل میان روان پزشک، قاضی و بازپرس:
۳۶۹	فصل هشتم: پزشکی قانونی در صحنه جرم
۳۷۶	اصول حضور در صحنه جرم:
۳۸۲	حفظ و جمع‌آوری شواهد زیستی:
۳۸۶	نحوه ثبت و مستندسازی صحنه جرم:
۳۹۲	ارتباط پزشک قانونی با تیم پلیس علمی:
۳۹۵	تشخیص زمان وقوع جرم از شواهد جسمی:
۴۰۱	اهمیت خون، مو، بزاق و آثار فیزیکی در صحنه جرم:
۴۰۴	بازسازی صحنه جرم بر اساس یافته‌های پزشکی:
۴۰۸	بررسی صحنه‌های قتل، خودکشی و مرگ مشکوک:
۴۱۲	تجزیه و تحلیل گزارش‌های صحنه جرم:
۴۱۵	ملاحظات اخلاقی و حقوقی در بازرسی صحنه:
۴۱۹	فصل نهم: مسئولیت حرفه‌ای و خطای پزشکی
۴۲۱	تعریف خطای پزشکی و انواع آن:
۴۲۴	مسئولیت کیفری و مدنی پزشکان:
۴۲۸	نقش کارشناسی پزشکی قانونی در پرونده‌های قصور:
۴۳۰	ارکان تقصیر در نظام حقوقی ایران:
۴۳۳	بررسی مصادیق قصور در جراحی و بیهوشی:
۴۳۵	پرونده‌های مربوط به سهل‌انگاری در درمان:
۴۳۸	بیمه مسئولیت حرفه‌ای پزشکان:

۴۴۰	روند رسیدگی قضایی به شکایات پزشکی:
۴۴۴	آموزش و پیشگیری از خطای پزشکی:
۴۴۷	فصل دهم: آینده پزشکی قانونی و پیوند علم و عدالت
۴۵۱	فناوری‌های نوین در پزشکی قانونی دیجیتال:
۴۵۳	نقش هوش مصنوعی در تشخیص و تحلیل شواهد:
۴۵۷	پزشکی قانونی در جرایم سایبری:
۴۵۹	بیوانفورماتیک و پزشکی قانونی داده‌محور:
۴۶۱	چالش‌های اخلاقی در عصر هوش مصنوعی:
۴۶۴	تحول آموزش پزشکی قانونی در دانشگاه‌ها:
۴۶۷	همکاری بین‌المللی در تحقیقات عدالت‌محور:
۴۷۰	تأثیر پزشکی قانونی بر اعتماد عمومی به نظام عدالت:
۴۷۲	مرزهای نوین میان علم، اخلاق و قانون:
۴۷۴	چشم‌انداز آینده در تلفیق دانش و عدالت:
۴۷۷	نتیجه‌گیری:
۴۸۱	منابع

پیشگفتار

پزشکی قانونی در نقطه تلاقی علم، حقیقت و عدالت ایستاده است؛ جایی که مرز میان زیست‌شناسی، حقوق، روان‌شناسی، اخلاق و جامعه‌شناسی به آرامی رنگ می‌بازد و فهم انسان از بدن، مرگ، آسیب، جرم و رفتار انسانی در یک منظومه واحد قرار می‌گیرد. پزشکی قانونی تنها مطالعه پیکر بی‌جان یا بررسی آثار یک آسیب نیست، بلکه روایتی گسترده از انسان و جامعه است؛ روایتی که در آن هر جراحت، هر سلول، هر قطره خون و هر ردّ ظاهراً کوچک، حامل اطلاعاتی درباره یک داستان بزرگ‌تر است. در دنیایی که پیچیدگی رفتار انسان با روندهای سریع تکنولوژی و تغییرات اجتماعی گره خورده است، پزشکی قانونی در نقش چراغی دقیق و بی‌طرف می‌درخشد و مسیر حقیقت‌یابی را روشن می‌کند. این علم به ما یادآوری می‌کند که هیچ حقیقتی بدون شواهد قابل اتکا معنا نمی‌یابد، و هیچ ادعایی بدون تحلیل علمی نمی‌تواند به محکمه‌ای عادلانه راه پیدا کند.

پزشکی قانونی نه فقط علم مرگ، بلکه علم زندگی نیز هست؛ زیرا مطالعه مرگ، در بسیاری از موارد، فهم عمیق‌تری از زیست، رفتار، سلامت، خشونت و تعاملات انسانی به ما می‌دهد. پزشک قانونی در مواجهه با حقیقت، بی‌طرفی را چونان اصل بنیادین در آغوش می‌گیرد؛ او میان هیاهوی ادعاها، احساسات، تعارض‌های اجتماعی و فشارهای بیرونی، به دنبال پاسخ‌هایی می‌گردد که تنها از دل شواهد بیرون

می‌آیند. هر نشانه‌ای که او مشاهده می‌کند، می‌تواند حلقه‌ای از زنجیره علت و معلول باشد و گرهی از یک معمای پیچیده را بگشاید.

در سپهر عدالت کیفری، پزشکی قانونی ستون استوار اتکای قاضی، دادستان، و حتی وکیل مدافع است؛ زیرا قضاوت بدون دانش، همچون تصمیم‌گیری در تاریکی است. پزشک قانونی نور واقعیت را بر صحنه رخداد می‌اندازد تا حقیقت، بی‌پیرایه و قابل استناد، در برابر دستگاه عدالت قرار گیرد. او در هر پرونده، نه تنها پاسخ‌های علمی ارائه می‌دهد، بلکه امکان می‌دهد عدالت با ضریب خطای کمتر اجرا شود. در غیاب او، بسیاری از پرونده‌ها گنگ، مبهم، دوپهلوی یا متکی بر برداشت‌های شخصی باقی می‌ماند.

پزشکی قانونی بر شانه مجموعه‌ای گسترده از علوم بنا شده است. آناتومی، آسیب‌شناسی، ژنتیک، سم‌شناسی، روان‌پزشکی، فیزیولوژی، جرم‌شناسی، علوم آزمایشگاهی، فیزیک، شیمی، زیست‌فناوری، و حتی هوش مصنوعی و مهندسی داده در گستره این دانش نقش‌آفرینی می‌کنند. این علم از یک سو ریشه در پژوهش‌های دانشگاهی دارد و از سوی دیگر، با واقعیت‌های ملموس زندگی روزمره سروکار پیدا می‌کند. به همین دلیل، پزشکی قانونی ترکیبی از دقت آزمایشگاهی، حساسیت انسانی، و نگاه جامع‌نگر است.

وقتی پزشکی قانونی را مطالعه می‌کنیم، در حقیقت در حال مطالعه یکی از صادقانه‌ترین زبان‌های جهان هستیم: زبان بدن. هر تغییر، هر نشانه، هر ناهنجاری و هر الگوی زیستی، معنایی دارد و به ما می‌گوید که چه اتفاقی افتاده، چگونه رخ داده و چه پیامی در پس آن نهفته است. این زبان هیچ‌گاه دروغ نمی‌گوید.

اگر آن را درست بخوانیم، حقیقت را با وضوح کامل خواهیم دید. همین ویژگی است که پزشکی قانونی را در دستگاه عدالت بی‌بدیل می‌سازد.

این علم تنها محدود به بررسی قتل‌ها یا مرگ‌های مشکوک نیست. حوزه‌های گسترده‌ای همچون تعیین سن، بررسی صدمات، تعیین نوع آسیب، تحلیل حوادث ترافیکی، تشخیص جعل و تقلب، بررسی سوختگی‌ها، تحلیل غرق‌شدگی، مطالعه رفتار خودکشی، ارزیابی سلامت روان در ارتکاب جرم، تعیین نسبت‌های خویشاوندی، ارزیابی مسمومیت‌ها، تعیین زمان تقریبی مرگ، تحلیل زخم‌ها، بررسی خشونت خانگی، تعیین شرایط کارگران در حوادث شغلی، و صدها حوزه دیگر در گستره این دانش قرار دارند. هر یک از این حوزه‌ها می‌تواند مسیر زندگی افراد، نتیجه یک پرونده، یا حتی سیاست‌گذاری‌های اجتماعی را تغییر دهد.

پزشکی قانونی همچنین با پرسش‌های عمیق اخلاقی مواجه است. پزشک قانونی در هر لحظه باید میان وفاداری به علم، رعایت حقوق انسانی، حفظ حرمت بدن، و رعایت بی‌طرفی در پرونده‌ها تعادل برقرار کند. او برخلاف بسیاری از پزشکان، با بیمار زنده سر و کار ندارد، اما همچنان مسئولیت انسانی‌اش پابرجاست. احترام به پیکر انسان، رعایت حقوق بازماندگان، و پایبندی به اصول اخلاق پزشکی در همه مراحل، بخشی از رسالت پزشک قانونی است.

در جامعه امروز، با افزایش جرایم سازمان‌یافته، تغییر الگوی خشونت، ظهور مواد مخدر جدید، آسیب‌های گسترده ناشی از فضای مجازی، و گسترش فناوری‌های پیچیده، نقش پزشکی قانونی بیش از هر زمان دیگری برجسته شده است. این علم باید همیشه به‌روز باشد؛ همگام با تکنولوژی حرکت کند و ابزارهای نوین را در تحلیل شواهد به کار گیرد. از ژنومیک پیشرفته تا تصویرسازی سه‌بعدی، از آنالیز داده‌های دیجیتال تا هوش مصنوعی در تشخیص الگوهای آسیب، پزشکی قانونی پیوسته در حال گسترش افق‌های خود است.

هر گزارش پزشکی قانونی، تنها یک برگه اداری نیست؛ اثری علمی است که بر تصمیمات دستگاه قضا تأثیر می‌گذارد و گاه سرنوشت یک انسان را دگرگون می‌کند. گزارش دقیق، مستدل، شفاف و بی‌طرف، پایه عدالت است. پزشک قانونی باید در هر کلمه، هر جمله و هر استدلال علمی، مسئولیت سنگینی را احساس کند؛ زیرا کوچک‌ترین خطا می‌تواند پیامدی بزرگ داشته باشد.

پزشکی قانونی پلی میان جامعه و عدالت است. این علم به قربانیان بی‌صدا، صدایی دوباره می‌بخشد. کسانی که دیگر توان سخن گفتن ندارند، با زبان شواهد با ما سخن می‌گویند و پزشک قانونی مترجم این زبان است. این نقش انسانی، اخلاقی و عمیق، یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهای پزشکی قانونی است. در نگارش این کتاب، هدف آن است که تصویری جامع، دقیق و علمی از پزشکی قانونی ارائه شود؛ تصویری که نه تنها متخصصان، بلکه خوانندگان علاقه‌مند را با ظرایف، چالش‌ها، گستره‌ها و نقش بنیادین این علم

آشنا کند. پزشکی قانونی علمی خاموش اما اثرگذار است؛ دانشی که شاید کمتر دیده شود، اما هر جا

حقیقت زیر سایه تردید قرار می‌گیرد، دست آن برای روشن‌سازی پیش می‌آید.

این کتاب تلاش می‌کند نشان دهد که پزشکی قانونی چگونه در پیچیدگی‌های دنیای امروز، همچنان

چراغ هدایت حقیقت است؛ چراغی که با دقت علمی، با تحلیل بی‌طرفانه و با وفاداری به اصول اخلاقی،

حافظ عدالت در جامعه انسانی باقی می‌ماند. این علم نه فقط ابزار حل پرونده‌ها، بلکه بخشی از تفکر مدرن

درباره عدالت، انسانیت و نظم اجتماعی است.

پزشکی قانونی، همان قدر که علم است، هنر نیز هست؛ هنر دیدن آنچه دیگران نمی‌بینند، تحلیل آنچه

دیگران نادیده می‌گیرند، و یافتن حقیقت در میان انبوه نشانه‌ها. این کتاب، دعوتی است برای ورود به

دنیای این علم شگفت‌انگیز؛ دنیایی که در آن هر حقیقتی، هر چقدر هم پنهان، سرانجام خود را آشکار

می‌سازد؛ زیرا شواهد، زبان تغییرناپذیر عدالت‌اند.